

Landgræðsla í 100 ár
Ársskýrsla 2007

Landgræðsla ríkisins

1907 - 2007
Landgræðsla í 100 ár

Bls.

Fylgt úr hlaði á afmælisári	4
Landgræðsla ríkisins	6
Landgræðsla í hundrað ár	8
Kolefnismál	10
Sagan í máli og myndum	12
Uppgræðsla og landnýting	14
Varnir gegn landbroti	16
Rannsóknir	16
Hekluskógar	17
Miðlun	17
Landgræðslufélögin	20
Fræ og fræverkun	21
Starfsfólk Landgræðslunnar	22

Ársskýrsla Landgræðslu ríkisins 2007

Útgefandi: Landgræðsla ríkisins, mars 2008.

Verkefnisnefnd: Jón Ragnar Björnsson, formaður, Kristinn Garðarsson og Þórunn Pétursdóttir.

Prentun: Hjá GuðjónÓ.

Ljósmyndir: Guðmundur Kristján Óskarsson (GKÓ), Guðrún Stefánsdóttir (GS),
Gylfi Júlíusson (GJ), Jón Ragnar Björnsson (JRB).

Forsíðumynd: Gunnarsholt á Rangárvöllum, höfuðstöðvar Landgræðslunnar. Ljósm: Mats Wibe Lund.

Afritun og notkun á efni skýrslunnar er heimil. Geta skal heimildar.

1907 - 2007
Landgræðsla í 100 ár

Fylgt úr hlaði á afmælisári

Sveinn Runólfsson, landgræðslustjóri.

Landgræðsla í hundrað ár

Landgræðslufólk fagnaði því á þessu ári að hundrað ár voru liðin frá því eiginleg sandgræðsla hófst á vegum stjórnvalda. Okkur sem búum við allsnægtir í dag er holtt að líta til baka og horfa yfir öxl sáðmanna sandanna fyrir einni öld.

Kuldatíð og hörmungar

Í kjölfar kuldatímabils miðalda fylgdu miklir hörmungatímar fyrir íslensku þjóðina. Baráttan við að draga fram lífið á landsins gæðum fór harðnandi, landhnignun og upplástur jókst stöðugt.

Á seinni hluta nítjánú aldar var hér kuldaskeið og upplástur meiri en nokkrum sinni. Verst var eyðingin sandárið mikla 1882. Þá fór fjöldi jarða á Rangárvöllum og í Landsveit í eyði af völdum sandfoksins.

Skógarnir voru að miklu leyti horfnir, land viða blásið upp, sandur ógnaði jörðum og byggðum. Jarðvegseyðing var viða óskapleg og gróður þakti aðeins 25% landsins í stað 65% við landnám. Skógarleifarnar voru þá aðeins um 1% lands í stað 25–40% við landnám. Gróðureyðingin átti sér ekki hliðstæður á norðurhveli jarðar.

Það birtir á ný þegar kom fram yfir miðja nítjánú öldina fór að birta til. Ný og bætt stjórnarskrá á þúsund ára afmæli

Íslandsbyggðar tendraði hugsjónaanda og með aukinni þekkingu og stofnun búnaðarskólanna óx áhugi á stöðvun eyðingar.

Uppblásturinn mikli 1882 varð til þess að opna augu manna fyrir þeirri geigvænilegu gróðureyðingu sem orðið hafði á landinu. Gagnmerk skrif Þorvaldar Thoroddsens um orsakir hins mikla upplásturs hafa vafalaust glætt mjög áhuga fólks á þessum málum. Árið 1879 fer Sveinn Sveinsson búfræðingur til Jótlands til að kynnast sandgræðslu sem þar var komin vel á veg.

Frumkvöðlar

Merkastur þeirra frumkvöðla sem ruddu brautina var Sæmundur Eyjólfsson. Hann ferðaðist um landið frá 1885 til 1895 á vegum Búnaðarfélags Suðuramtsins, síðar Búnaðarfélags Íslands. Sæmundur átti mikinn þátt í því að koma varnarstarfinu af stað í samvinnu við bændur, þar á meðal Skúla Guðmundsson á Keldum á Rangárvöllum og Eyjólf Guðmundsson í Hvammi í Landsveit.

Þótt slíkar tilraunir væru smáar í sniðum og árangur lítill, þegar til lengdar létt, var fram kominn fyrsti eiginlegi vísirinn að þeim starfsaðferðum sem hefting sandfoks hefur verið grundvölluð á alla tíð síðan. Við margvislega erfiðleika var að etja, ekki síst fordóma og vantrú á því að til einhvers væri að „vinna móti Guðs vilja“ og menn sáu ofsjónum yfir fjárveitingum til svo „gagnslausra“ framkvæmda.

Um aldamótin nítján hundruð fóru nokkrir landsmenn loks að skilja að óhófleg landnýting átti hér stóran hlut að máli. Þegar ofbeit bættist við slæm veðurskilyrði og óvægin náttúruöfl varð gróðurinn undan að láta. Skilningur á nauðsyn þess að stemma stigu við eyðileggingunni fór þó vaxandi undir lok aldarinnar og árið 1894 var sýslunefndum veitt heimild til friðunaraðgerða fyrir beit er samþykkt voru „Lög um samþykktir til að friða skóg og mel“ (nr. 11/1894). Ári síðar voru sett „Lög til að gera samþykktir um hindrun sandfoks og um sandgræðs-

lu“ nr. 6/1895, en heimildirnar sem þessi lög veittu munu hafa verið lítið nýttar.

Ljóst er að bernskuspor baráttunnar gegn eyðingu gróðurs og myndun eyðimarka á Íslandi skiliðu litlum beinum árangri. Vitundarvakning um nauðsyn þess að grípa til aðgerða var þó hafin og margt lærðist í ómarkvissri viðleitni við að vinna á sandfokinu.

Upphaf skipulegs varnarstarfs varð hins vegar að biða nýrrar aldar, allt til ársins 1907 að „Lög um skógrækt og varnir gegn upplæstri lands“ voru sett, en þau marka upphaf hins eiginlegalandgræðslustarfs á Íslandi.

Skáldið skildi vandann

Íslandsmálaráðherrann Hannes Hafstein var bæði skáld og stjórnálamaður. Það kom víða fram í ræðum hans og skáldskap að hann gerði sér grein fyrir því að hefting upplásturs og eyðing af völdum sandfoks var forgangsmál þjóðarinnar.

Á fyrstu árum tuttugustu aldar var á vegum stjórnvalda byrjað að huga að skógrækt og verndun þeirra skógarleifa sem eftir voru í landinu. Danir voru fengnir til að gera frumvörp til laga um skógrækt og sandgræðslu. Danskir sérfræðingar komu til landsins og lögðu á ráðin. Stjórnvöld fóru að tillögum Dananna og Gunnlaugur Kristmundsson frá Núpsdal í Vestur-Húnvatnssýlu var sendur við annan mann í febrúar 1906 til náms á Jótlandi. Fljótegla var svo farið að semja lögum um skógrækt og sandgræðslu.

Þetta var eitt af hjartans málum Hannesar Hafstein ráðherra og það var hann sem mælti fyrir frumvarpinu á þingfund 5. júlí 1907. Þar sagði hann frumvarpið vera: „nokkurskonar mælikvarða fyrir trúnni á framtíð þessa lands“. Mikill ágreiningur varð á þingi um ákvæði frumvarpsins, sérstaklega sandgræðslubáttinn. Konungur staðfesti lögum svo 22. nóvember og þau tóku gildi 1. janúar 1908. Þar með varð undanfari Landgræðslu ríkisins til.

Sagt á afmælishátiðarfundi Landgræðslu ríkisins og Skógræktar ríkisins í Salnum í Kópavogi 23. nóvember:

Forseti Íslands, hr. Ólafur Ragnar Grímsson:

„Í hugum þjóðarinnar skartar landið ætið sínu fegursta, svo mjög að hinu höldum við lítt á lofti að stór hluti Íslands varð í aldanna rás að eyðimörk, bæði af völdum manna og vegna hamfara náttúrunnar uns við blasti sú hin stærsta í gjörvallri Evrópu; svartir sandar, uppblástur og vindskafnir meler; skógurinn horfinn að mestu leyti; jafnvel hríslur og kjarr áttu í vökk að verjast“.

Elja þeirra sem hófu verkið varð í fyllingu tímans eniviður í þjóðarátak.“

Forseti Alþingis, Sturla Böðvars-son: „Við fögnum í dag aldaraf-mæli lagasetningar um skógrækt og landgræðslu, lagasetningar sem var grunnur þess mikla starfs sem Landgræðsla Íslands og Skógrækt ríkisins hafa innt af hendi. Óhætt er að segja að þau markmið sem Íslandsráðherrann, Hannes Haf-stein, lagði upp með hafi gengið eftir, þ.e.: „að gjöra landið betra, vistlegra og fegurra fyrir börn vor og þeirra börn“.

Sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra, Einar K. Guðfinnsson:

„Mér er nær að halda að umræðu um uppgræðslu landsins í upphafi 20. aldar megi líkja við þá umræðu sem nú er alsráðandi um loftslagsmálin í heiminum eða þá umhverfisvakningu sem hér á sér stað í viðasta skilningi. Þjóðin sá og vissi, að margt var að og mörgu yrði úr að bæta. Þjóðin fór að skynja að til voru aðgerðir sem beita mátti og síðast en ekki síst: - þjóðin áttarði sig á því að hún var þess megnug að taka á þeim vanda sem við var að etja og var tilbúin til að greiða sína skuld“.

Í lögunum um skógrækt og varnir gegn uppblæstri lands var mun meira fjallað um skógrækt en sandgræðslu og það má merkilegt heita hvað sandgræðslan er mikil hornreka í þeim miðað við hversu mörgum jörðum stóð ógn af sandfoki og uppblæstri. Það var mikill skaði að ýtarlegt frumvarp Danans C. F. Dahlerup skyldi ekki hljóta stuðning hinna íhaldssömu þingmanna.

Gunnlaugur Kristmundsson

Gunnlaugur Kristmundsson fór á vegum stjórnvalda til náms í Danmörku árið 1906. Gunnlaugi fannst mikið til koma um sandgræðslustörf Dana og skrifði m.a. eftir dvöl sína hjá þeim. „Eitt aðala-triðið er að maðurinn sé samverkamaður náttúrunnar, hann á að vera í samvinnu við hana, leiða hana og laða hana til að framleiða þau gæði, sem hann óskar eftir en hann á ekki að heimta, að jörðin fram-leiði það, sem náttúruskilyðin ekki bjóða“. Þetta verður varla mikið betur orðað í dag.

Í maí 1907 fór Gunnlaugur á vegum stjórnvalda austur í sveitir með Kofoed Hansen, síðar skógræktarstjóra. Þeim of-

bauð uppblásturinn og Gunnlaugur skrif-aði eftir ferðina. „Það var stórfenglegt og ömurlegt að horfa yfir Rangársvelli, Landsveit og Þjórsárdal af Skarðsfjalli á sólbjörtum vordagsmorgni árið 1907, yfir þessa ómælisauðn og víðáttu af sandfokssvæðum, þar sem uppblásturinn og sandurinn æddi undan norðaustan stormunum og reif upp jarðveginn, bruddi upp tún, húsveggi og bakkabrot, felldi bæi og fénaðarhús og skildi eftir landið bert og blásið í grárrí öræfaauðn.“

Staðan í dag

Við sem erum svo lánsöm að byggja gróðursælar sveitir í dag eigum örðugt með að gera okkur í hugarlund það skelfilega ástand sem ríkti fyrir einni öld. Moldrokið byrgði mönum sýn dag eftir dag og blómlegar jarðir urðu sandinum að bráð, hver af annarri.

Með þrotlausu starfi sáðmanna sand-anna tókst að forða Skeiðum, Rangár-völlum, Landsveit og Meðallandi og fleiri héruðum frá því að fara í eyði. Tilurð þéttbýlisins við Þorlákshöfn og Vík í Mýrdal er melgresinu og starfi Sand-græðslunnar að þakka.

Árangri af starfinu verður best lýst með þeirri fullyrðingu að þótt víða sé gróður og jarðvegur að eyðast þá grær nú meira land en það sem tapast. Verkefnin sem við blasa kalla á allar vinnufúsar hendur við endurheimt landgæða.

Landgræðslu- og skógræktarfólk stefnir allt að sama markinu um endurheimt landkosta, en brýnt er að hlutaðeigandi aðilar geri sér grein fyrir forgangsverkefnum á þessu sviði og virði það gríðarlega starf sem unnið var að heftingu sandfoks með nánast berar hendurnar og eldmóðinn einan að vopni.

GRÆÐUM ÍSLAND!

Sveinn Runólfsson,
landgræðslustjóri.

Landgræðsla ríkisins

Héraðssetur Landgræðslunnar í Reykjavík er til húsa á Keldnaholti. JRB.

Héraðssetur

Starfsemi héraðssetranna verður stöðugt veigameiri þáttur í starfi Landgræðslunnar og efling þeirra eitt af framtíðarmarkmiðum stofnunarinnar. Nokkrar breytingar urðu á umhverfi héraðssetranna á Vesturlandi, í Reykjavík og á Kirkjubæjarklaustri. Húsnæði héraðssetrumsins á Vesturlandi var stækkað og þar bætt við starfsmanni. Héraðssetrið í Reykjavík var flutt í hús LBHÍ á Keldnaholti og deilir þar húsnæði með starfsmönnum LBHÍ og Veiðmálastofnunar. Sem stendur er enginn héraðsfulltrúi með aðsetur á Kirkjubæjarklaustri en verkefnum setursins þar sinnt tímabundið frá Gunnarsholti.

Héraðssetur Landgræðslunnar.

Fjárhagur og mannaflí 2007

Fjárveitingar ríkisins til Landgræðslunnar voru 550.900 millj. kr. borið saman við 502.500 millj. kr. árið 2006. Það samsvarar 9,6% hækjun. Sértekjur stofnunarinnar námu tæpum 160 millj. kr.

Starfsmenn Landgræðslunnar voru 94 á árinu, margir í hlutastörfum. Alls voru ársverk þeirra 63.

Landgræðslan nýtir Akurhól

Á árinu afhenti íslenska ríkið Landgræðslunni húsnæði fyrrum vistheimilisins á Akurhóli í nágrenni Gunnarsholts.

Þar eru þrjú íbúðarhús, geymsluskemma auk aðalhússins, en stærsta hluta þess þurfti að rífa sökum lélegs ástands.

Gagnagrunnar

Vinna við endurskipulagningu gagnagrunna og fjarskipti Landgræðslunnar hófst á árinu. Góð fjarskipti eru mikilvæg vegna þess hve starfsemi Landgræðslunnar er dreifð.

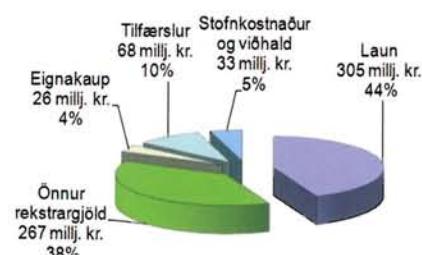
Í tilefni afmælisins.....

Landgræðslan hefur komið á fót héraðssetrum á sjö stöðum á landinu, það fyrsta var sett á laggirnar á Húsavík árið 1992. Héraðssetruminum er ætlað að efla frumkvæði og þátttöku íbúa í landgræðsluverkefnum og efla samstarf við sveitarfélög, stofnanir og félög á landsbyggðinni.

Áburðardreifing

Landgræðslan bauð út flutning og dreifingu á áburði á landgræðslusvæði í Þingeyjasýlum, vestan við Þorlákshöfn og á Mýrdalssand. Hagstæð tilboð bárust sem lækkuðu dreifingarkostnað.

Mikill hænsnaskítur fellur til á stórum alifuglabúum. Það er auðlind sem ber að nýta til landbóta eftir föngum. Landgræðslan dreifði talsverðu magni af hænsnaskít á Geitasand í Gunnarsholti.

Útgjöld Landgræðslunnar árið 2007.

Skjólbelti í Gunnarsholti

Skjólbeltin í Gunnarsholti eru nú um 60 km, mest þriggja raða. Þeim er plantað milli fræakra til að bæta vaxtarskilyrðin. Oftast er brúnna alaskavíðir hafður áveðurs, síðan röð af ösp og svo rauðbarkaviðja.

Ræktun skjólbeta í Gunnarsholti hófst vorið 1959 að tilhlutan Einars G. Sæmundsen skógarvarðar á Suðurlandi og Páls Sveinssonar þáverandi sandgræðslustjóra. Þá var plantað í fimm raða belti, um einn km á ári, í nokkur ár. Þetta voru köld ár og afföll oft mikil á plöntum.

Burt með gamlar girðingar

Landgræðslan leggur áherslu á að fjarlægja girðingar, sem stofnunin ber ábyrgð á, jafnóðum og þær hætta að þjóna hlutverki sínu. Slysahætta getur skapast af gömlum girðingum bæði fyrir menn og skepnur og þær eru til lýta í landslaginu.

Girðingarefninu er eytt í samræmi við lög og reglugerðir.

Nokkrar girðingar voru teknar upp á árinu í Gunnarsholti, við Búrfell og víðar.

Sumarvinna

Harðsnúið tíu manna lið ungra Íslendinga starfaði í Gunnarsholti s.l. sumar við margvisleg störf einnig kom og hópur nemenda Menntaskólans á Laugarvatni tvær helgar og gróðursetti birki fyrir Landgræðsluna.

Veraldarvinir ásamt Halli Hinrikssyni, starfsmanni Landgræðslunnar (í miðið). JRB.

Sex sjálfboðaliðar frá samtökunum Veraldarvinir (Worldwide Friends) sóttu Landgræðsluna heim og dvöldu sumir í eina viku, aðrir tvær. Þeir unnu við áburðardreifingu, gróðursetningu og plöntuuppeldi í Gunnarsholti. Í hópnum var fólk frá Grikklandi, Bandaríkjunum, Bretlandi, Þýskalandi og Frakklandi.

Sumarstarfsfólk Landgræðslunnar gróðursett alls um 150.000 trjáplöntur og 15.000 belgjurtir á landgræðslusvæðum á Rangárvöllum.

Landgræðslulóðir

Landgræðslan auglýsti 24 landgræðslulóðir til leigu á Langöldu á Geitasandi. Rúmlega 100 umsóknir bárust. Lóðirnar eru 4 - 8 ha. að stærð og leigðar til 50 ára.

Markmið Landgræðslunnar með úthlutun landgræðslulóða er að gefa áhugasönum einstaklingum tækifæri til að vinna að uppgræðslu og landbótum. Lögð er áhersla á að mynda heilstætt hverfi sem fellur vel að umhverfinu. Mannvirki s.s. sumarhús, lóðamörk og bílastæði eiga að vera eins lítið áberandi í umhverfinu og frekast er kostur.

Lúpínurótum safnað

Á hverju hausti safnar félagar í Rótarýklubbi Rangæinga og makar og einnig hópur starfsmanna Ríkiskaupa lúpínurótum til að styrkja gott málefni hjónanna Kristbjargar Þórarinsdóttur og Ævars Jóhannessonar sem sjóða seyði af rótunum og gefa sjúkum til heilsubótar.

Sjálfboðaliðar eru mjög velkomnir í Gunnarsholt til að aðstoða við söfnun og hreinsun rótanna. Nánari upplýsingar fást hjá Reyni Þorsteinssyni í síma 488 3000 og 892 1347.

Í tilefni afmælisins.....

Fyrstu lög um skógrækt og sandgræðslu, nr. 54/1907 voru samþykkt á Alþingi 11. september 1907. Kristján tiundi konungur staðfesti löginn 22. nóvember og þau tóku gildi 1. janúar 1908. Þar með var undanfari Landgræðslu ríkisins tekinn til starfa.

Fyrstu sérlög um sandgræðslu 1914 Árið 1913 var komin reynsla á það hvernig gildandi lög um sandgræðslu virkuðu í framkvæmd. Flestum sem til þekktu fannst ástæða til að búa svo um hnútana að tryggt væri að ríkið hefði umráðarétt alls þess lands sem verið væri að rækta hverju sinni. Þetta voru fyrstu sérlög sem Alþingi setti um þennan málaflokk og þau mörkuðu nokkur þáttaskil í sandgræðslustarfínú. Yfirvöldum var heimilað að láta girða uppblásin svæði sem uppblásturshætta gat stafað af og höfðu fullan umráðarétt þeirra. Með lögunum frá 1914 fór Landsstjórnin með yfirstjórn sandgræðslumála en Búnaðarfélag Íslands sá um framkvæmd þeirra.

Umhverfisráðherra, Pórunn Sveinbjarnardóttir í heimsókn í Gunnarsholti ásamt ráðuneytisstjórá, Magnúsi Jóhannessyni og aðstoðarkonu ráðherra, Önnu Kristínú Ólafsdóttur. Anne Bau (t.h.) kynnir rannsóknastarfsemina. JRB.

Landgræðsla til umhverfisráðuneytis

Skömmu fyrir jól samþykkti Alþingi lög um breytta verkaskiptingu innan Stjórnarráðsins. Í lögunum er kveðið á um flutning Landgræðslu ríkisins frá landbúnaðarráðuneyti til umhverfisráðuneytis. Þessar breytingar tóku gildi um áramótin 2007/2008.

Framkvæmdir í Gunnarsholti

Viðbygging við Frægarð var formlega tekin í notkun á 100 ára afmælisráðstefnu Landgræðslunnar 4. okt. sl. Með tilkomu hennar, sem er 100 m² á tveim hæðum, batnar öll aðstaða til muna. Fjórar skrifstofur bætast við á efri hæð og á neðri hæð er fundarsalur sem tekur um 100 manns í sæti.

Unnið var að umhverfisbótum á staðnum og svæði við starfsmannahús (Miðgarð) og Frægarð hellulagt.

Fundarsalur fyrir 100 manns í sæti var tekinn í notkun á árinu. JRB.

Landgræðsla í 100 ár

Dr. Alexander Robertson er Skoti og mikill Íslandsvinur. Hann leikur listavel á sekkjapípu. Hér sannast það á hátíðarfundi Landgræðslunnar í Gunnarsholti. JRB.

Afmælisgjöf Landgræðslunnar

Í tilefni af 100 ára afmælinu var ákveðið að búa til fræðsluefni um landgræðslu fyrir leik- og grunnskóla, sem m.a. hent-aði nýrri vefsíðu stofnunarinnar.

Leik- og grunnskólar í Rangárvallasýslu voru fengnir til samstarfs um verkefnið. Landgræðslan býr yfir bekkingu á landgræðslu og skólarnir eru sérfræðingar í að matreiða efni fyrir ungu kynslóðina. Efnið þarf að vera fróðlegt og skemmtilegt svo það veki áhuga barna. Landgræðslan vill einnig tengja saman bekkingarstofnanir á svæðinu með samstarfinu við skólana.

Hátíðarfundur í Gunnarsholti

Landgræðslan efndi til hátíðarfundar í Gunnarsholti 4. október í tilefni afmælisársins.

Þar var kynnt stefnumótunarvinna, fyrir Landgræðsluna, saga landgræðslu rakin í stuttu máli, spáð í framtíðina næstu 100 árin og fjallað um stöðu jarðvegs- og loftslagsmála í hnattrænu samhengi. Þá var afmælisgjöf Landgræðslunnar kynnt.

Á afmælisráðstefnunni voru afhjúpuð sex tréskurðarlistaverk sem fjalla um sögu landeyðingar og uppgræðslu frá upphafi byggðar á Íslandi til dagsins í dag. Listaverkin eru gjöf frá velunnara Landgræðslunnar, Dr. Alexander Robertson, skógræðingi á St. John á Nýfundnalandi. Hann er jafnframt listamaðurinn bak við verkin.

Landgræðslustarf hafið

Landgræðslan afhjúpaði minnismerki á Reykjum á Skeiðum en þar hófst skipulagt landgræðslustarf fyrir 100 árum.

Sáð í sandinn

Landgræðslublaðið „Sáð í sandinn“ var gefið út s.l vor, í tilefni afmælisársins, af Athygli ehf., í samvinnu við Landgræðsluna. Blaðinu var dreift með Morgunblaðinu. Það hefur að geyma fjölbreytt efni um landgræðslu á Íslandi, sögu hennar og stöðu mála á aldarafmælinu.

Afmælishátið landgræðslu og skógræktar

Þann 23. nóvember var þess minnst með sameiginlegri dagskrá Landgræðslu ríkisins og Skógræktar ríkisins að Friðrik VIII Danakonungur staðfesti lög þann 22. nóvember 1907 um skógrækt og varnir gegn upplæstri lands.

Forseti Íslands, herra Ólafur Ragnar Grímsson flutti ávarp og árnaði stofnum um allra heilla. Forseti Alþingis, Sturla Böðvarsson, ávarpaði gesti svo og sjávar-útvegs- og landbúnaðarráðherra, Einar Kristinn Guðfinnsson.

Að loknum ljóðalestri og söng flutti Skúli Björn Gunnarsson fyrirlestur með myndasýningu sem hann nefndi „Prætur á þingi“ og segir frá aðdraganda þessarar merkilegu lagasetningar.

Um 300 hátíðargestir fögnumuðu þessum tímamótum í Salnum í Kópavogi.

Saga landgræðslu í 100 ár

Landgræðslan gaf út bókina „Sáðmenn sandanna“ í tilefni afmælisársins. Þar er rakin saga landgræðslu á Íslandi allt frá því fyrst er vitað til að menn hafi leitt hugann að uppræðslu lands. Bókina prýða margar myndir tengdar landgræðslustarfinu. Sáðmenn sandanna er rituð af Friðriki G. Olgeirssyni, sagnfræðingi.

Friðrik G. Olgeirsson
Sáðmenn sandanna

Saga landgræðslu á Íslandi 1907 – 2007

Kvikmynd um landgræðslu

Á haustdögum gaf Landgræðslan út 11 mín. langa DVD mynd sem nefnist „Landgræðsla á Íslandi í 100 ár“. Myndin sem er bæði með íslensku og ensku tali var framleidd af Profilm í leikstjórn Kristins H. Þorsteinssonar. Orkuveita Reykjavíkur og Pokasjóður styrktu gerð hennar.

Alþjóðlegt samráðsþing

Landgræðslan hélt alþjóðlegt samráðsþing um jarðvegsvernd, samfélög og hnattrænar breytingar, á Selfossi 31. ágúst – 4. september. Samstarfsaðilar voru m.a. Landbúnaðarháskóli Íslands, Háskóli Íslands, Bændasamtök Íslands og Rannís, auk margra alþjóðlegra stofnana

Íslandspóstur hf. gaf út frímerki í tilefni afmælisársins.

og samtaka, s.s. Háskóla Sameinuðu þjóðanna, Þróunarstofnunar Sp og Alþjóðlegu Bændasamtakanna.

Megintilgangur samráðsbingsins var að ræða mikilvægi aukins landgræðslustarfus og jarðvegsverndar í heiminum til að ná fjórum sameiginlegum markmiðum alþjóðasamfélagsins:

- um varnir gegn loftslagsbreytingum
- um varnir gegn uppblæstri og myndun eyðimarka
- um verndun líffræðilegrar fjölbreytni
- um betri landkosti og aukið fæðu-öryggi fyrir jarðarbúa.

Samráðsbingið sátu erlendir sérfræðingar, fulltrúar alþjóðlegra stofnana, samtaka bænda, fólk á sviði stefnumótunar og viðskiptalífs.

Alls sátu um 100 manns þingið og fulltrúar margra alþjóðlegra stofnana fluttu þar erindi.

Lögð var áhersla á að kynna landgræðslustarfið hér á landi og hvernig Landgræðslunni hefur tekist að virkja bændur og aðra hagsmunaaðila til samstarfs um jarðvegsvernd og endurheimt raskaðra vistkerfa. Samráðsbingið var öðrum þræði hugsað sem vettvangur fyrir Íslendinga til að koma reynslu okkar og þekkingu á þessu sviði á framfæri og undirstrika þann árangur sem náðst hefur. Það getur nýst erlendum þjóðum í baráttu þeirra á þessu sviði og þannig efti samstarf Landgræðslunnar við systurstofnanir erlendis.

Samráðsbingið tókst með ágætum og ítarleg ályktun var samþykkt sem send var til hlutaðeigandi aðila viðs vegar um heim.

Úr ræðu forseta Íslands á hátíðarfundi Landgræðslu ríkisins og Skógræktar ríkisins 23. nóvember í Salnum í Kópavogi:

„Það er í senn ánægjuefn og vitnisburður um hinn mikla árangur sem skógræktarfólk og sáðmenn íslenskra sanda hafa náð að á þessum tímamótum skuli fjölmenn alþjóðleg sveit vilja slást með okkur í för, læra af reynslu Íslendinga, nýta sér í fjarlægum álfum árangur okkar; ekki aðeins þekkinguna sem rannsóknir sérfræðinga hafa skapað heldur líka hvernig tekist hefur að gera baráttuna að sameign þjóðar, að fjöldahreyfingu sem óx og styrktist uns landgræðsla og skógrækt áttu traustar og lýðræðislegar rætur meðal fólksins.

Við höfum í hundrað ár safnað í einstakan reynslusjóð og því yrði það vegleg afmælisgjöf og heiðursvottur gagnvart kynslóðunum sem hófu verkið, ef við kappkostum á komandi árum að auðvelda allri heimsbyggðinni að tileinka sér þekkingu, lærðóma og aðferðir sem Íslendingar hafa skapað.“

Frá samráðsbiningu á Selfoss. JRB.

Kolefnismál

Anne Bau sýnir hvernig jarðvegsbor tekur sýni. GS.

Binding kolefnis með landgræðslu

Um þriðjungur af því CO_2 sem hefur safnast upp í andrúmslofti jarðar frá árinu 1850 er til komið vegna breyttrar landnotkunar jarðarbúa, landhnignunar og uppblásturs gróins lands. Þetta hefur leitt til þess að líffræðilegum fjölbreytileika er víða ógnað og vatnsmiðlun stórlæga skert. Það veldur m.a. aukinni hættu á flóðum, vatnsskorti og veðurfarsbreytingum á stórum svæðum.

Á sama tíma og hratt gengur á gæði jarðar þarf að stórauka matvælaframleiðslu til að mæta þörfum vaxandi fjölda jarðarbúa.

Í vaxandi samkeppni um gæði heimsins er ljóst að góðir landkostir, frjór og gjöfull jarðvegur munu skipta Íslendinga æ meira máli á næstu árum og áratugum. Þessir þættir eru einmitt höfuðmarkmið landgræðslu og kolefnisbinding þannig aukaafurð landgræðslu.

F.v. Jón Águst Jónsson, Anne Bau, Steinunn Skúladóttir, Guðmundur Halldórsson og Magnús H. Einarsson á Tungnamannaafrétti. GS.

Samkvæmt Kyoto bókuninni er heimilt að telja kolefnisbindingu í landgræðslusvæðum fram sem fullgilda mótvægis-aðgerð gegn vaxandi styrk gróðurhúsalofttegunda í andrúmslofti. Um áramótin 2006/2007 ákváðu íslensk stjórnvöld að velja landgræðslu sem slíka mótvægis-aðgerð. Líkt og um skógrækt, þá er það þó aðeins binding í svæðum þar sem aðgerðir hafa farið fram 1990 eða síðar sem teljast fullgild mótvægisaðgerð.

Í stefnuyfirlýsingu núverandi ríkisstjórnar stendur m.a.:

„Ríkisstjórnin einsetur sér að Ísland verði í fararbroddi þjóða heims í umhverfismálum. Íslensk stjórnvöld, fyrirtæki og menntastofnanir eru í einstakri stöðu til þess að láta til sín taka á alþjóðavettvangi í baráttu gegn mengun og sóun náttúruauðlinda. Ríkisstjórnin stefnir að því að ná viðtækri sátt um verndun verðmætra náttúrusvæða landsins og gera skýra áætlun um samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda. Ríkisstjórnin hyggst efla skógrækt og landgræðslu meðal annars í þeim tilgangi að binda kolefni í andrúmsloftinu“.

Kolefnismælingar

Á síðustu árum hafa verið gerðar töluverðar rannsóknir á kolefnisbindingu í gróðri og jarðvegi hér á landi. Þær hafa sýnt að miklir möguleikar eru á að nýta bindigetu gróðurs og jarðvegs til að vega á móti mengun af völdum góðurhúsalofttegunda í andrúmslofti. Til þess að svo megi verða þarf hinsvegar að koma upp viðurkenndu mælinga- og bókhaldskerfi til að mæla kolefnisforða í skóglendum og landgræðslusvæðum.

Skógrækt ríkisins kom upp slíku kerfi fyrir nokkrum árum þar sem mælingar eru gerðar á föstum reitum í skógum. Landgræðsla ríkisins setti einnig upp hliðstætt mælicherfi og síðasta sumar voru fyrstu mælingar á kolefnismagni á landgræðslusvæðum gerðar samkvæmt því.

Í tilefni afmælisins.....

Sérlog frá 1923 og 1941 höfðu sömu stefnu að leiðarljósi, að sandgræðslan skyldi afla sér fullkomins eignarréttar yfir þeim landssvæðum þar sem hún starfaði á. Þetta er skýringin á því hvers vegna Landgræðsla ríkisins á nú 15 jarðir og á annað hundrað spildur úr jörðum á Suður og Norðausturlandi.

Ný lög um landgræðslu voru samþykkt árið 1965. Þá var nafni stofnunarinnar breytt í Landgræðslu ríkisins og gróðurvernd og gróðureftirliti bætt við hlutverk hennar.

Steinunn Skúladóttir á Hólasandi. GS.

Mælinet og aðferðafræði

Við úttekt á kolefnisbindingu landgræðlusvæða var lagt út net með $1,12 \times 1,12$ km möskva sem nær yfir uppgreiddan hluta allra kortlagðra landgræðslusvæða og 30 m óuppgreidd jaðarsvæði þar fyrir utan.

Reitirnir, sem eru um 800, verða mældir á næstu fimm árum. Þá munu einnig hafa bæst við um 200 reitir vegna nýrra landgræðsluaðgerða og koma þeir inn í mælicherfið jafnskjótt og aðgerðum er lokið. Að þessari fyrstu yfirferð lokinni verða mælingar endurteknar og gert er ráð fyrir að reitir verði teknir í sömu röð. Áætlunin gerir ráð fyrir að það verði alltaf fimm ár á milli mælinga í hverjum reit.

Yfirlýsing vegna möguleika Íslands á bindingu kolefnis með skógrækt og landgræðslu

Landgræðsla ríkisins og Skógrækt ríkisins fagna fram kominni stefnumörkun ríkisstjórnarinnar í loftslagsmálum.

Í umræðunni sem nú á sér stað hér á landi og um allan heim um skaðlega losun gróðurhúsalofttegunda og hugsanlegar mótvægisafgerðir þar að lútandi hefur verið bent á þá möguleika Íslands að binda megi mikið magn kolefnis með stóraukinni skógrækt og landgræðslu.

Lýsa stofnanirnar því hér með yfir að þær eru tilbúnar til stórra aðgerða á þessu svíði til að ná markmiðum ríkisstjórnarinnar og benda á að tækni, þekking og landssvæði eru þegar til staðar.

Gert í Reykjavík, 21. febrúar 2007

F.h. Landgræðslu ríkisins

Sveinn Runólfsson, landgræðslustjóri (sign.) F.h. Skógræktar ríkisins

Jón Loftsson skógræktarstjóri

(sign.)

Sýnataka á melsvæði. Erfið sýnataka í lausum sandi. F.v. Anne Bau og Guðmundur Halldórsson. GS.

Kolefnisinnihald gróður- og jarðvegssýna úr mælireitunum verður notað til að leggja mat á heildar kolefnisforða landgræðslusvæða og hraða forðamyndunar í jarðvegi.

Íslenskar rannsóknir hafa sýnt að kolefnisbinding í landgræðslusvæðum er mjög breytileg, en víðast hvar á bilinu 1,5-5,5 tonn CO₂/hektara/ári. Elstu mældu svæðin eru 40 - 50 ára sýndu mælingar að þau voru enn að byggja upp kolefnisforða. Það er því ljóst að landgræðslusvæði eru að byggja upp slíkan forða um áratuga skeið.

Markmið

Öll uppræðsla eykur bindingu kolefnis. Í ljósi þess hve mikilvægt er að bæta landkosti á Íslandi með landgræðslu og skógrækt væri æskilegt að setja há bindi-markmið. Jafnframt værum við í farabroddi þjóða að taka á loftslagsvandanum.

Með landgræðslu og skógrækt væri unnt að skila miklu af CO₂ aftur til jarðar. Því mætti hugsa sér að árið 2030 verði engin nettólosun gróðurhúsalofttegunda frá Íslandi. Binding verði þá jöfn losun.

Bindigetan ræðst af fjármagni til landgræðslu og skógræktar svo og beitarstjórn og þar bíða mörg brýn verkefni. Hér eru jafnframt óvenju góð “bókhaldsskilyrði”, sem m.a. stafar af því að landgræðslusvæði hafa lágt kolefnisinnihald í upphafi, þ.e. verið er að breyta ófrjóu landi í frjótt.

Samdráttur í losun gróðurhúsalofttegunda og kolefnisbinding eru tvær ólíkar leiðir að sama markmiði. Báðar þarf að fara eftakast á að koma í veg fyrir afdrifaráríkar loftslagsbreytingar á jörðinni af manna völdum. Íslendingar geta lagt mikið af mörkum á þessu svíði og verið öðrum þjóðum til fyrirmynðar.

Kolefnisjöfnun á Geitasandi

Í júní mánuði voru fyrstu trén gróðursett í Kolviðarskógi í landi Landgræðslunnar á Geitasandi. Með því var lagður grunnur að fyrsta skóginum á Íslandi sem ætlað er að binda kolefni úr andrúmsloftinu. Stofnaðilar Kolviðar eru Skógræktarfélag Íslands og Landvernd og bakhjarlar hans ríkisstjórnin, Kaupþing og Orkuveita Reykjavíkur.

Upphaf verkefnisins var markað með því að gestir gróðursett stæðilegar birkiplöntur.

Í tilefni afmælisins.....

Runólfur Sveinsson tekur við sandgræðslustjórárastarfinu af Gunnlaugi Kristmundssyni árið 1947. Hann var menntaður í Danmörku en hafði verið í árs námsdvöl hjá bandarísku landgræðslunni skömmu áður en hann tók við Sandgræðslunni. Hann flutti inn margar tegundir plantna til að reyna í sandgræðslu og hratt af stað uppræðslu sandsvæða til túnræktar með hjálp dráttarvéla og Willys jeppa. Með starfrækslu stórbús á söndunum í Gunnarsholti sýndi hann fram á að breyta mátti verðlausum sandauðnum í nytjalönd. Hann hélt áfram stefnu Gunnlaugs um friðun sandfokssvæða og hvatti bændur til að stjórna beit búfénaðar.

Gróðursett í Kolviðarskógi á Geitasandi, sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra, Einar K. Guðmundsson og Sveinn Runólfsson, landgræðslustjóri leggja hönd á plöginn. JRB.

Listamaðurinn:

Íslandvinurinn og skógræðingurinn Dr. Alexander Robertson, St. John á Nýfundnalandi, skar þessi einstæðu listaverk út og færði Landgræðslunni að gjöf í tilefni af 100 ára afmæli landgræðslu á Íslandi.

Myndirnar eru skornar í túlípanvið (*magnoliaceae liriodendron tulipifera*) sem vex í suðausturluta Bandaríkjanna.

Dr. Alexander, oftast kallaður Sandy, hefur átt mikið og farsælt samstarf við Landgræðsluna og Skógræktina frá árinu 1970.

Mynd 1

höndum Alþingis, en framkvæmd dóma í höndum þess sem brotið hafði verið á eða hans goða.

Myndin sýnir mannlíf við íslenskan torfbæ, viðarhögg, járnsmíði, leður- og ullarvinnu, heyskap, eldamennsku, hið eilifa verk að sækja vatn, ritun handrita og börn að leik.

Mynd 2

Mynd 2

Fyrstu lägin um varnir gegn uppblæstri lands 22. nóvember 1907

Í Islandssögunni skiptust á skin og skúrir í búsetu og gróðurfari landsins. Breytingar á veðurfari, landeyðing og mannfall vegna eldgosa, hungursneyða og far-sóttu hélt fjölda landsmanna við um 50.000 um aldir. Um langan tíma hrakaði landbúnaði. Veðurfar fór kólndandi eftir um 1050 og var ástandið verst á "Litlu ísöldinni" milli 1450 og 1900. Kaldir hafstraumar báru hafis að Íslandsströndum, skógareyðing og ofnýting lands ollu gróðurskemmdum og endurteknum hungursneyðum. Fólkid reyndi að aðlaga sig verri kosti og erfiðari lífskilyrðum með meiri vinnu. Hnignun landgæða kom í veg fyrir akuryrkju.

Mynd 3

Myndin sýnir uppblástur og eyðimerkur-myndun við Gunnarsholt 1907 en 75 bíli í sveitarfélaginu fóru í eyði á s.l. öldum. Gunnlaugur Kristmundsson fyrsti sandgræðslustjóriinn (1907-1946) er sýndur á baki hesti sínum Gregg nálægt rofabarði, hæð barðsins var í raun tvöföld hæð hests og manns. Dauða tréð er táknað fyrir eyðingu skóganna.

Mynd 1

Landnáms- og þjóðveldisöld 874–1262

Eyja viði vaxin milli fjalls og fjöru, gjöful á fisk, sel og fugl gat ekki lengi verið óbyggð.

Víkingar námu land á Íslandi árið 874, þeir voru bændur og fiskimenn og landnæði var lykillinn að farsaelu fjölskyldulífi. Búsetumynstrið var stök bíli fremur en myndun þorpa. Daglegt líf snerist um búskap, kindur, kyr, svín og geitur. Einhver akuryrkja var stunduð en uppskeran að mestu ætluð til föðurs og bruggunar. Víkingarnir voru hagir á tré og járn, mikilvægt var að vera sjálfum sér nógur í sátt við landið. Vöruskipti og verslun voru þó gjarnan granna á milli.

Búseta manna og búfé tók síðan að hafa víðtæk áhrif á gróðurfar.

Samfélagið sem Íslendingar mynduðu var lýðveldi án framkvæmdavalds eða sérstaks þjóðhöfdingja. Löggjafar- og dómsvald var í

Mynd 3
1907-1946

Gunnlaugur Kristmundsson sandgræðslustjóri hóf störf þegar sandfokið ógnaði stórum byggðalögum. Skóum var eytt og sumstaðar voru bæjarstæði sifellt flutt undan eyðingaröflunum. Byggðir urðu að örfoka landi.

Vinnutæki bænda voru fábrotin hand- og hestaverkfæri til jarðvinnslu og heyskapar. Vélnuín tæki voru engin. Landbúnaður var aðalatvinnugrein landsmanna og verkenning litt frábrugðin því sem tíðkast hafði á fyrstu öldum byggðar í landinu.

Mynd 4

Mynd 5

Mynd 6

Algjör vantrú almennings var á að nokkuð mannlegt afl gæti stöðvað eyðingaröflin. Einstökum framsýnir og dugmiklir bændur gerðu að vísu tilraunir á jörðum sínum en árangurinn var líttill og staðfesti þá trú við ofurefli væri að etja.

Helstu uppgræðsluaðferðir voru friðun lands gegn búfjárbeit, bygg- ing garða úr grjóti eða timbri til að stöðva sandfok og sáning mél- gressis meðfram þeim. Prátt fyrir erfiðleika og mikla varnarbaráttu, skilaði vinnusemi og eldmóður Gunnlaugs árangri í verki. Byggðum var bjargað frá gróðurskemmdum og jafnvel algjörri eyðileggingu; Skeiðin ofanverð, Landsveit, Rangárvelli, Landeyjar, Vík í Mýrdal, Álfaver og Meðalland.

**Mynd 4
1947-1954**

Runólfur Sveinsson var sandgræðslustjóri 1947-1954. Nú var vélvæðing að hefjast. Fjárfamlög til landgræðslu jukust töluvert og gerðu kleyft að takast á við fleiri verkefni. Byggt var á fyrrí reynslu, að vinna með náttúrunni. Fyrri sandgræðslusvæðum var haldið við og vinna hafin á nýjum.

Vélar og tæki voru reynd og tekin í notkun í þágu sandgræðslu og tilraunir gerðar með nýjar plöntutegundir sem fluttar voru inn einkum frá Bandaríkjum, Kanada og Skandinavíu. Fluttur var inn

tilbúinn áburður til landgræðslu og hafin skipulagning landnýtingar og beitarstjórnun til að ná árangri í skefjalausri gróðureyðingunni.

Runólfur byggði upp glæsilegan búrekstur í Gunnarsholti með sauðfé og Galloway nautgripum. Það voru skýr skilaboð um efnahagslegt gildi uppgræðslu og að rækta mætti sandana til búskapar. Með þessu gaf Sandgræðslan bendum von um árangur og hvatningu til landbóta.

**Mynd 5
1954-1972**

Páll Sveinsson var sandgræðslustjóri 1954-1972.

Ný tækni var kynnt til sögunnar, áburðardreifing með flugvél árið 1958. Áburðardreifingin olli straumhvörfum í starfinu, nú var unnt að græða upp stór gróðurvana landsvæði á skómmum tíma.

Ný lög voru sett um landgræðslu árið 1965. Til viðbótar fyrri verkefnum bættust þá við gróðurvernd og gróðureftirlit og stofnunin nefnd Landgræðsla ríkisins. Á myndinni sést einnig verndun lands gegn ágangi fallvatna.

**Mynd 6
1972-**

Sveinn Runólfsson varð landgræðslustjóri árið 1972. Landgræðslan óx næstu áratugina í takt við samfélagslegar breytingar og viðhorf í umhverfismálum. Nú er stofnunin nútíma þekkingar- og þjónustustofnun með liðlega 60 ársverk fólks sem vinnur að landgræðslu og gróðurvernd.

Árið 1988 var stofnsett fræverkunarstöð sem sér um frævinnuferlið, allt frá sáningu til uppskeru, vinnslu, pökkunar og flutnings. Þetta gerði kleyft að nýta innlendar tegundir til uppgræðslu sem hæfa betur aðstæðum en innfluttar tegundir. Landgræðslufélög voru stofnuð og landgræðsluverðlaun veitt þeim sem skara fram úr. Stærsta verkefni er „Bændur græða landið“.

Á síðustu árum hefur starf Landgræðslu ríkisins æ meira beinst að ráðgjöf, fræðslu og að vera leiðandi fyrir alla sem huga að landi. Eigin framkvæmdir hafa minnkað en verktakar og bændur tekið við mörgum verkefnum. Áherslan hefur færst frá beinum aðgerðum yfir til ráðgjafar, rannsókna og þróunarstarfs, öflun landupplýsinga og skipulags landnýtingar.

„Græðum Ísland“

Uppgræðsla og landnýting

Umfang verkefnisins Bændur græða landið árið 2007

Héraðssetur	Fjöldi þáttt.	Þar af virkir árið 2007	Áburðarmagn (t)	Fræmagn (kg)	Áburður t/pr virkan þáttt	Fræ kg/pr virkan þáttt
Gunnarsholt og Árnes	92	74	144	2181	1.9	29.5
Hvanneyri	139	118	232,6	895	2	7.5
Hólar	135	120	229,8	2525	1.9	21
Húsavík	131	116	394,7	3807	3.4	33
Egilsstaðir	79	64	133,0	790	2.1	12
Kirkjubæjarklaustur	74	62	116,0	875	1.9	14
	650	554	1250,1	11073		

Veðráttan

Veðurfar var óvenjulegt á árinu. Mildur veturnar og snjóleittur, síðan einmuna þurrsumar, en haustið og veturninn ákaflega úrkumusamt. Þurrkarnir drógu úr grósku gróðurs og gróðurframvindu en sem betur fer var rok fátítt á þessu þurrktímabili.

Bændur græða landið

Eitt stærsta verkefni Landgræðslunnar „Bændur græða landið“ (BGL) byggir á öflugu samstarfi við bændur og aðra landeigendur um uppgræðslu heimalandi þeirra.

Verkefnið hefur skilað fjölbættum árangri og byggt upp gróður í illa fornnum vistkerfum landsins.

Undanfarin ár hefur verkefninu verið stýrt af Sigþrúði Jónsdóttur héraðsfulltrúa í Árnessýslu en síðastliðið haust tók þórunn Pétursdóttir héraðsfulltrúi á

Vesturlandi og Vestfjörðum við stjórnum þess.

Landbótasjóður

Alls barst sjóðnum 61 gild umsókn að upphæð 41,1 millj. kr. Til ráðstöfunar voru 25 millj. kr., þar af komu 5 millj. kr. frá Framkvæmdanefnd búvorusamninga. Úthlutað var 49 styrkjum til landbóta.

Uppgræðsla á Landeyjasandi

Vorið 2007 hóf Landgræðslan uppgræðslu á austasta hluta Landeyjasands vegna fyrirhugaðrar Landeyjahafnar. Þetta verkefni er unnið fyrir Siglingamálastofnun ríkisins. Markmiðið er að græða upp um 700 hektara af foksandi í þeim mæli að öruggt sé að bílar og önnur farartæki svo og mannvirkni við höfnina skemmist ekki í sandstormum. Þetta markmið á að nástd á árinu 2010.

Í tilefni afmælisins.....

Páll Sveinsson tók við af bróður sínum árið 1954 og hélt áfram stuðningi Sandgræðslunnar við bændur um túnrækt á söndunum. Það gerði mörgum bændum kleift í Rangárvalla- og Skaftafellssýslum að gjörbreyta búskaparháttum sínum. Þeir gátu m.a. stytt beitartíma sauðfjár á viðkvæmum afréttum um margar vikur. Páll var fyrsti Íslendingurinn sem lauk háskólaprófi í beitilandafræðum og hvatti bændur til að draga úr beit á viðkvæmum afréttum. Hann hóf með aðstoð annarra eldhuga, notkun flugvéla árið 1958 til dreifingar áburðar og grasfræs í stórum stíl. Þá áttu bændur ekki nema litlar dráttarvélar og enga áburðardreifara sem unnt var að nota utan túns.

Melgresissáning við Landeyjahöfn. JRB.

Gæðastýring í sauðfjárrækt

Um 10 nýir bændur fengu staðfestingu Landgræðslunnar á landnýtingu skv. reglugerð nr. 175/2003. Alls eru þátttakendur nú 1650. Fjórir hafa ekki fengið staðfestingu á landnýtingu. Um 70 landbóta- og landnýtingaráætlunar eru nú í gildi fyrir heimalönd, upprekstrarheiðalönd og afrétti.

Mótorhjól skemma uppgræðslur

Utanvegarakstur, hvort sem er á bifreiðum eða mótorhjólum, getur orsakað

Í tilefni afmælisins.....

Sveinn Runólfsson varð landgræðslustjóri árið 1972 og honum til aðstoðar var Stefán H. Sigfússon í hlutastarfi. Þetta voru þá einu háskólamenntuðu starfsmenn Landgræðslunnar. Nú starfa nær 30 háskólamenntaðir starfsmenn hjá stofnuninni.

miklar skemmdir á landi, einkum þar sem gróður er viðkvæmur. Hagsmunasamtök og aðrir sem hafa um málið að segja verða að taka höndum saman til að koma í veg fyrir landspjöll af þessu tagi.

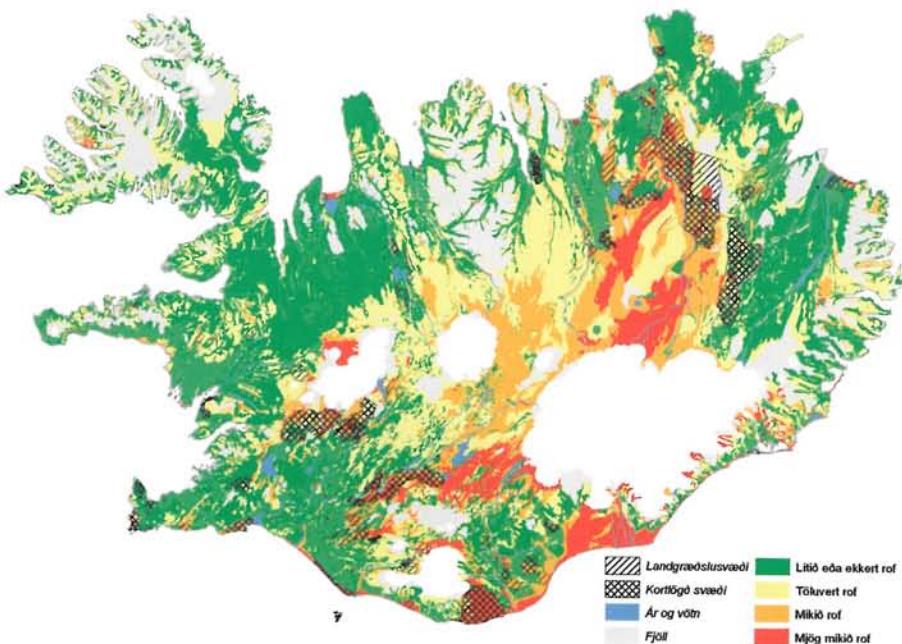
Í landi Selsunds á Rangárvöllum hefur mótorhjólum verið ekið ítrekað um viðkvæmt uppgræðsloland. Sama gildir raunar um lönd fleiri jarða í nágrenni Heklu og víða á afréttum. Málið er alvarlegt því verið er að skemma landbætur sem fólk leggur í mikla vinnu og fjármuni.

Gæðastýring í hrossarækt

Þrír hrossabændur bættust við á árinu í þetta verkefni sem Félag hrossabænda kom á fót árið 2000. Þátttakendur eru nú 44, flestir á Norður- og Suðurlandi.

Brandyglu er bölveldur

Á síðstu árum hefur orðið vart við miklar skemmdir á lúpínuplöntun af völdum brandyglu á Þorlákshafnarsandi og hægja skemmdirnar vafalaust á árangri

Rofkort af Íslandi með aðgerða- og landgræðslusvæðum

uppgræðslustarfssins. S.I. vor og fyrrihluta sumars var útbreiðsla brandyglu könnuð og kom í ljós að hún veldur víða gróðurskemmdum. Til dæmis fannst mikið af brandyglulírfum á Geitasandi á Rangárvöllum.

Lírfur brandyglunnar eru alræmd plága í bæði garð- og akuryrkju, einkum í Norður-Ameríku. Þær naga blómhnappa, lauf og stöngla og draga þannig plöntuna til dauða. Brandyglulírfur eru alætur og hér brífast þær vel, m.a. á lúpínu, ýmsum trjáplöntu, kartöfluplöntum og rófum.

Uppgræðsla á skriðum við Grænuhlíð

Mikil skriða féll á íbúðarhús, hluta af úti-húsum og yfir hlaðið í Grænuhlíð í Eyjafjarðarsveit. Gríðarlegt hreinsunarstarf hófst í kjölfarið á svæðinu. Stórt sár myndaðist í hlíðinni og gaf Landgræðslan ábúendum Grænuhlíðar áburð og fræ og sem var að stærstum hluta handborið í skriðusárið.

Brandyglu á lúpínuplöntu. JRB.

Grænuhlíð. GKÓ.

Varnir gegn landbroti

Unnið var að landbrotsvörnum í 45 ám á árinu. Er það svipað umfang og undanfarin ár. Myndin er af bakkavörn. GJ.

Í tilefni afmælisins.....

Þjóðargjöfin 1974 var landgræðslustarfinu afar mikilvæg. Á fimm ára gildistíma hennar voru stór ný svæði tekin til friðunar og uppræðsla stóraukin. Fjármagn fékkst til beitarrannsókna og tilrauna í framleiðslu á fræi til landgræðslu. Baráttan um gróðurvernd afréttanna var hert. Þar vannst að vísu ekki nema hálfur sigur. Áhersla var lögð á að fá bændur til að hætta að reka hross á afrétti eða seinka upprekstri þeirra vegna ástands gróðurs og jarðvegs. Ennfremur að seinka upprekstráttíma sauðfjár á vorin og flýta göngum á haustin.

Rannsóknir

Rannsókna- og þróunarstarf skipar veiga-mikinn sess í starfi Landgræðslunnar. Stofnunin vinnur að margvíslegum rannsóknum ýmist sjálfstætt eða í samstarfi við aðrar rannsóknastofnanir.

Rannsóknarverkefni Landgræðslunnar nú eru 13 talsins, flest þeirra umfangsmikil langtíma verkefni. Árið 2007 voru eftir-talin verkefni í gangi:

Áburðartilraun – hversu lítið er nóg?
Brandygla og lúpína í Þorlákshöfn
Erfðabreytileiki lúpínu
Fokgirðingar
Gróðurframvinda í Eldhrauni
Gróðurframvinda á Skeiðarársandi
Gróðurstyrking - Hálslón
Innlendar víðitegundir

Kolefnisbinding með landgræðslu

Nýting innlendra belgjurta til landgræðslu

Uppgræðsla flagmóa

Uppgræðsla námasvæða

Vistland (framvindurannsóknir)

Í tilefni afmælisins.....

Rannsóknastarf á vegum stofnunarinnar hófst fyrir hálfri öld og hefur vaxið mjög á síðustu 10 árum. Markmið þess er m.a. að gera endurheimt landkosta hagkvæmari og sýna fram á bindingu kolefnis með landgræðslu í gróðri og jarðvegi.

Samstarfssamningur um Hekluskóga

Föstudaginn 4. maí undirrituðu landbúnaðarráðherra og fjármálaráðherra fyrir hönd ríkissjóðs og Landgræðsla ríkisins og Skógrækt ríkisins samstarfssamning um Hekluskóga og framlög ríkisins til verkefnisins. Undirritunin fór fram í höfuðstöðvum Landgræðslu ríkisins að viðstöddum fjölda gesta.

Samningurinn er til 10 ára og framlag ríkisins verður um fimm hundruð milljónir króna á tímabilinu.

Hekluskógar eru samstarfsverkefni um landgræðslu og endurheimt skóg- og kjarrlendis með innlendum tegundum á Hekluskógasvæðinu. Höfuðmarkmið verkefnisins er endurheimt birkiskóga til að verjast afleiðingum öskugosa.

Reynslan hefur sýnt að skóglauð land þolir slík gos afar illa en birkiskógr hemur öskuna og hún hverfur í skógarbotninn. Einnig munu þessar aðgerðir bæta landgæði, binda kolefni, stuðla að bættum vatnsbúskap, auka verðmæti lands og skapa nýja möguleika í ferðamennsku.

Fjölmargir aðilar hafa tekið þátt í undirbúningi verkefnisins. Þeir eru: Landbúnaðarháskóli Íslands, landeigenur á Hekluskógasvæðinu, Landgræðsla ríkisins, Landgræðslusjóður, Náttúrufræðistofnun Íslands, Skógrækt ríkisins, Skógræktarfélag Árnesinga, Skógræktarfélag Rangæinga og Suðurlandsskógar.

Í tilefni afmælisins.....

Frá 1979 hefur Landgræðslan skv. lögum farið með varnir gegn landbroti af völdum fallvatna. Þetta er viðamikill og þýðingarmikill málaflokkur. Árlega eru veittir styrkir í fyrirhleðslur til gróðurverndar á um 50 stöðum á landinu í um 40 fallvötnum.

Fræðasetur HÍ í Gunnarsholti

Landgræðslan og Háskóli Íslands undirrituðu viljayfirlýsingum um að efla rannsóknir og samstarf þessara stofnana. Háskólinn hyggst koma á fót fræðasetri í Gunnarsholti sem lið í að byggja upp Rannsókna- og fræðasetur Háskóla Íslands á Suðurlandi. Starfsstöðvar þess verða að Reykjunum í Hveragerði eins og nú er, á Selfossi og í Gunnarsholti.

Hlutverk Fræðaseturs Háskóla Íslands á Suðurlandi verður að afla sem mestrar þekkingar á landnýtingu í þeirri merkingu að rannsaka og safna gögnum um allt sem nýta má við skipulag og ákvarðanir um landnýtingu í mjög víðu samhengi.

Landgræðslan mun láta Háskóla Íslands í té húsnæði í Gunnarsholti fyrir starfsaðstöðu Fræðasetursins þar. Háskóli Íslands mun stuðla að því að nemendur eigi þess kost að vinna að verkefnum á Suðurlandi og geti nýtt sér þá aðstöðu sem í boði verður í Gunnarsholti.

Landgræðsluverðlaun 2007

Landgræðsluverðlaunin voru afhent við hátiðlega athöfn á landgræðsludegi Landgræðslufélags Öxarfjarðarrepps í Skúlagarði 9. ágúst.

Að þessu sinni voru fimm aðilar verðlaunaðir fyrir framúrskarandi störf á svíði landgræðslu: Hjónin Páll Kjartansson og Sigríður Baldursdóttir í Víðikeri í Bárðardal, Guðmundsdóttir sem tökk við verðlaunum f.h. Landgræðslufélags Skagfirðinga, Gunnar Björnsson formaður Landgræðslufélags Öxarfjarðarrepps og Niels Árni Lund sem afhent landgræðsluverðlaunin í fjarveru landbúnaðar- og sjávarútvegsráðherra. JRB.

Í tilefni afmælisins.....

Árið 1990 hófst formlegt samstarfsverkefni við bændur sem nefnt er *Bændur græða landið*. Þeir fá styrk til áburðarkaupa og fræ þegar þess er þörf, en leggja fram sín tæki, vinnu og reynslu til að græða sín heimalönd. Þetta er langstærsta verkefni Landgræðslunnar í dag.

Markmið verkefnisins eru margvísleg auk beinna landbóta m.a. að stuðla að bættri landnotkun, binda kolefni í gróðri og jarðvegi og fegra íslenskar sveitir. Flestir bændur eru því orðnir sannir vörslumenn landsins.

dal, Tryggvi Harðarson og Elín Baldvinssdóttir í Svartárkoti í Bárðardal, Hjálmar Guðjónsson og Þórey Helgadóttir á Tunguhálsi II í Skagafirði, Landgræðslufélags Öxarfjarðarrepps og Skógræktarfélags Skagfirðinga.

Miðlun

Fyrstu nemendur landgræðsluskólangs. F.v. Nagwa El-Nwisy, Egyptalandi, Harriet Saawo, Úganda, Mohamed Labiad, Túnis, Abraham Rutabatiina, Úganda, og Bulgamaa Densambuu, Mongóliu. JRB.

Landgræðsluskólinn

Landgræðsluskólinn, sem hóf starfsemi sína á árinu, er þróunar- og samstarfsverkefni Landgræðslunnar og Landbúnaðarháskóla Íslands. Það er kostað af utanríkisráðuneytinu.

Fyrstu nemendur við skólann voru fimm erlendir sérfraðingar. Þau komu frá Egyptalandi, Mongóliu, Túnis og Úganda og dvöldu hér í sjö vikur við nám, bæði í Gunnarsholti og á Hvanneyri.

Hópurinn ferðaðist einnig víðsvegar um landið og sat alþjóðlegt samráðsbíping Landgræðslunnar á Selfossi um jarðveg, samfélög og hnattrænar breytingar.

Í Fíflaskógi á degi umhverfisins

Dagur umhverfisins er haldinn 25. apríl ár hvert, á fæðingardegi Sveins Pálssonar. Sveinn var fyrsti náttúrufræðings Íslands, fæddur árið 1762. Hann var einna fyrstur til að hvetja til aðgerða gegn skógareyðingu á Íslandi og orðaði

Hulda Karlisdóttir hjá Landgræðslunni sýnir áhugasönum krökkunum hvernig maður gróðursetur birkitré. JRB.

Í tilefni afmælisins.....

Með búvorusamningum um framleiðslu sauðfjárafurða árið 2000 urðu þáttaskil í stuðningi ríkisvaldsins við landbúnaðarframleiðsluna og byggðir landsins. Þá voru framlög í fyrsta sinn háð umhverfistengdum skilyrðum. Þetta var mikilvægur áfangi sem m.a. fólst í því að landnotendur þurftu nú í fyrsta sinn að sýna fram á að landnýting þeirra væri sjálfbær, það er ef þeir óskuðu eftir fullum styrk til sauðfjáramleiðslu. Þau viðmið um sjálfbærni sem sátt náðist um voru væg, en samt sem áður hefur gæðastýringin komið að miklum notum. Nýr samningur hefur tekið gildi og hlutaðeigandi reglugerð gerir ráð fyrir heldur skarpari skilgreiningu á hvað telst sjálfbær landnýting.

þá hugsun sem nú kallast sjálfbær þróun.

Dagur umhverfisins, sem haldinn var í níunda sinn, var að þessu sinni til-einkaður hreinni orku og loftslagsbreytingum.

Í tilefni dagsins bauð Landgræðslan kátum krökkum úr Trölladeildinni í leikskólanum Heklukoti á Hellu í heimsókn. Þau gróðursettu birkiplöntur í skógarreitinn sinn í Gunnarsholti. Hann heitir Fíflaskókur eftir einni deildinni í leikskólanum.

Börnin voru dugleg við gróðursetninguna og þáðu djús að loknu vel unnu verki.

Erlent háskólaþólk í heimsókn

S.l. vor gerðu Landgræðslan og Landbúnaðarháskóli Íslands samkomulag við Ríkisháskólann í Ohio um gagnkvæmar heimsóknir og samskipti.

Í kjölfar þessa samnings heimsóttu sex nemar og þrír prófessorar Landgræðsluna og kynntu sér störf stofnunarinnar.

Í tilefni afmælisins.....

Landgræðslan vinnur með um 40 hrossabændum sem sjálfir hafa ákveðið að óska eftir viðurkenningu stofnunarinnar á sjálfbærri landnýtingu þeirra. Vonast er til að fleiri sjá sér hag í þátttöku.

Hann leggur landinu lið

Hálfdán Björnsson ví sindamaður og bóndi á Kvískerjum í Öræfum varð átræður 14. mars sl. Jafnframt miklum rannsókna- og ví sindastörfum sínum hefur Hálfdán lagt gróðri jarðar sinnar lið á margvíslegan hátt. Hann hefur verið ötull þáttakandi í Landgræðslufélagi Öræfinga frá stofnun þess árið 1992.

Með búskaparháttum systkinanna á Kvískerjum í sátt við landið hefur birkiskógor

breiðst út á jörðinni. Hálfdán hefur um áraraðir safnað miklu magni af birkifraei. Fræinu hefur hann ýmist sáð á Kvískerjum, látið svæði landgræðslufélagsins í Öræfum njóta þess eða gefið Landgræðslunni. Árangur verka hans sést því víða.

Og enn er þessi aldni höfðingi að safna fræi. Hann færði Landgræðslunni höfðinglega gjöf, átta stóra poka af mjög góðu birkifraei. Þetta voru 31 kg af grófhreinsuðu fræi, 12,4 kg af hreinsuðu fræi. Í hverju kg eru 1,14 milljónir fræja. Spírun reyndist vera um 60% þannig að í allt innihélt gjöfin um 8,5 milljónir spíran-di fræja.

Fræið verður notað m.a. til sáninga í Hekluskógværkefninu og til framleiðslu birkitrjáa. Ef fræinu er sáð beint í landið gæti það gefið tæplega hálfa milljón trjáa við bestu aðstæður.

Í fræpoknum góðu leynast um 8,5 millj. spírunarhæfra fræja. JRB.

Vörður á landgræðsluleiðinni

- 1907: Gunnlaugur Kristmundsson, síðar sandgræðslustjóri hefur störf um vorið á vegum stjórnvalda.
1907: Lagasetning 22.11.1907.
1908: Fyrsta landgræðslugirðingin sett upp á Reykjum.
1914: Fyrstu sérloð um landgræðslu. Leiðir Sandgræðslunar og Skógræktarinnar skiljast.
1923: Heimildir í lögum til eignarnáms landgræðslusvæða.
1926: Sandgræðslan kaupir Gunnarsholt.
1941: Staða sandgræðslustjóra fær stoð í lögum.
1947: Runólfur Sveinsson verður sandgræðslustjóri.
1947: Vélnuin tæki tekin í notkun við uppgræðslu og hafinn innflutningur landgræðsluplantna.
1947: Sandgræðslustjóri sest að í Gunnarsholti.
1954: Páll Sveinsson verður sandgræðslustjóri.
1958: Landgræðsla með flugvélum hafin.
1965: Samþykkt lög um landgræðslu. Nafni stofnunarinnar breytt: Sandgræðsla Íslands verður Landgræðsla ríkisins.
1970: Landvernd, landgræðslu- og náttúruverndarsamtök stofnuð.
1972: Sveinn Runólfsson verður landgræðslustjóri.
1972: Flugfélag Íslands gefur Gljáfaxa, TF-ISL til landgræðalustarfa. Vélin fær heitið Páll Sveinsson.

- 1974: Þjóðargjöfin, fimm ára stóratak í landgræðslu.
1974: Landgræðsluáætlun 1974-1978.
1979: Landgræðslan fer með varnir gegn landbroti af völdum fallvatna.
1980: Landgræðsluáætlun 1980-1984.
1987: Landgræðsluáætlun 1986-1990.
1988: Fræverkunarstöð Landgræðslunnar tekur til starfa.
1990: Verkefnið Bændur græða landið hefst.
1991: Ritið Stefnumið í landgræðslu og gróðurvernd kemur út. Boðar breytingar á skipulagi Landgræðslu ríkisins.
1992: Fyrsta héraðssetrið stofnsett á Húsavík.
1992: Fyrsta landgræðslufélagið, Landgræðslufélag Öræfinga, stofnað.
1997: Landgræðsluáætlun, markmið, leiðir, og helstu verkefni til aldamóta.
2000: Landgræðslan annast vottun beitilanda og gæðastýringu í hrossarækt.
2003: Landgræðsluáætlun 2003-2014.
2003: Landbótasjóður stofnaður.
2003: Landgræðslan annast landnýtingarþátt gæðastýringar í sauðfjárrækt.
2007: Aldarafmæli landgræðslustarfs fagnað.

Landgræðslufélögin

Landgræðslufélögin og formenn þeirra:

Landbót, landgræðslu- og skógræktarfélag Vopnafjarðar.
Formaður: Ingólfur Sveinsson.

Landgræðslufélag Biskupstungna.
Formaður: Þorfinnur Þórarinsson.

Landgræðslufélag Skaftárhrepps.
Formaður: Sólrun Ólafsdóttir.

Landgræðslufélag Öræfinga.
Formaður: Örn Bergsson.

Landgræðslufelagið við Skarðsheiði.
Formaður: Baldvin Björnsson.

Landgræðslufélag Svalbarðshrepps.
Formaður: Ragnar M. Sigfússon.

Landgræðslufélag Reykjahlíðar.
Formaður: Ólafur H. Jónsson.

Landgræðslufélag Eyrarsveitar.
Formaður: Hallur Pálsson.

Landgræðslufélag Öxfirðinga.
Formaður: Gunnar Björnsson.

Skógræktar- og landgræðslufélag undir Jöklum.
Formaður: Skúli Alexandersson.

Húsgull, Húsavík.
Formaður: Sigurjón Benediktsson.

Gróður fyrir fólk í landnámi Ingólfss.
Formaður: Ólafur Örn Haraldsson.

Upprekstrar- og landbótafélag Vopnafirðinga.
Formaður: Borgar Páll Bragason.

Landgræðslufélag Héraðsbúa.
Formaður: Björn Hallur Gunnarsson.

Hvað gera landgræðslufélögin?

Landgræðslufélög landsins eru nú fjortán. Þau eru mikilvægur hlekkur alls landgræðslustarfars þar sem innan þeirra starfa öflugir hugsjónamenn og -konur að endurreisn vistkerfa landsins og stuðla jafnhliða að sjálfbærri landnýtingu. Nýjasta landgræðslufelagið var stofnað í Eyrarsveit í Grundarfjarðarbæ síðla veturs 2007.

Landgræðsluhátið 2008

Árlegur Landgræðsludagur verður í boði Landgræðslufélags Héraðsbúa 21. ágúst 2008.

Landgræðslufélag Biskupstungna stóð að miklu uppgräðslustarfi á Biskupstungna-afrétti nú sem oft áður. Það var félagini mikil lyftistöng að fá styrk til uppgräðslu úr Pokasjóði að fjárhæð 7,5 milljónir króna.

Fjöldi félagsmanna í landgræðslufelaginu tók þátt í framkvæmdum á vegum þess. Í Sandvatnshlíð gróðursetti hópur manna birki og víði, dreifði áburði og blés heyi í rofabörð.

Á Haukadalsheiði var dreift 50 tonnum af áburði og gróðursettar um 8.000 birki- og víðiplöntur.

Á Tunguheiði og við Sandá var dreift áburði og um 7.500 lúpínoplöntur gróðursettar af vinnuhóp frá Landsvirkjun.

Landgræðsludagur á Vopnafjarðarheiði Laugardaginn 16. júní voru samankomin um 40 manns upp á Vopnafjarðarheiði við Kálffell til að halda landgræðsludag. Það hefur verið árviss viðburður frá árinu 2003. Hópurinn handdreifði 1,8 tn af áburði og sáði 50 kg af fræi í rofabörð og á lítt gróin svæði. Eftir þessa vinnu fóru þeir sem yngri voru í ratleik og síðan var grillða í boði Vopnafjarðarhrepps.

Auk handdreifingarinnar var 18,2 tn véldreift á uppgräðslusvæði við Kálffell.

Einnig var dreift úr um 300 heyrúllum í rofabörð og á sendin svæði.

Uppgræðsluátakið er á vegum Upprekstrar- og landbótafélags Vopnafirðinga og unnið í samræmi við gildandi landbóta- og landnýtingaráætlun Vopnafjarðarhrepps vegna gæðastýringar í sauðfjárrækt. Félagið fékk styrk úr Landbótasjóði Landgræðslunnar og úr Pokasjóði.

Þann 17. ágúst var haldinn landgræðsludagur í Skagafirði. Hann var opinn öllu áhugafólkvi en til hans var sérstaklega boðið þátttakendum í verkefninu Bændur græða landið á Norðurlandi vestra.

Dagskráin hófst á Löngumýri með kynningu á niðurstöðum flagmóatilaunar á Þrom. Að kaffiveitingum loknum var haldið að Þrom og tilraunin skoðuð. Síðan var haldið að Keflavík í Hegranesi þar sem ábúendur þar, bau Jóhann Mári Jóhannsson og Þórey Jónsdóttir kynntu uppgräðslustarf sitt á vettvangi. Hjónin eru þátttakendur í verkefninu Bændur græða landið og hafa unnið stórvirki í uppgräðslu á jörð sinni.

Hinn hefðbundni landgræðsludagur landgræðslufelaganna var haldinn í Öxarfirði 9. ágúst á vegum Landgræðslufélags Öxfirðinga. Ekið var með gesti upp á Öxarfjarðarheiði þar sem skoðuð var uppgräðsla á vegum félagsins. Einnig voru skoðuð nokkur BGL verkefni. Hátiðarkvöldverður í Skúlagarði var í boði Landgræðslufélagsins og Landgræðslunnar. Landgræðsluverðlaunin voru afhent við það tækifæri.

Áð á Öxarfjarðarheiði á landgræðsludeginum í Öxarfirði. JRB.

Fræ og fræræktun

Fræ og fræverkun

Sumarið var gott ræktunarsumar og öflun fræs tókst vel. Fræi var safnað af melgresi, lúpínu, túnvingli og beringspunti. Tækni við melþreskingu var endurbætt með færibandi og matara sem auðveldaði mjög vinnu við þreskinguna.

	2003	2004	2005	2006	2007
Melgresi	4.670	8.425	6.560	14.392	12.540*
Beringspuntur	4.185	9.505	7.675	16.991	13.582
Túnvingull (F. rubra)	5.245	3.610	9.030	4.198	0
Íslenskur túnvingull (F. richardsonii)	0	6.500	95	0	4.969
Alaskalúpína	2.030	10.270	525	440	7.215

	Tegund	2003	2004	2005	2006	2007
Eigin framleiðsla	Melgresi	3.685	5.560	4.620	9.090	12.541*
	Beringspuntur	4.185	9.505	7.765	13.185	13.582
	Túnvingull	5.245	3.610	9.030	1.400	0
	Ísl. túnvingull	0	6.500	95	400	4.969
	Alaskalúpína	60	5.070	525	440	7.215
	Samtals	13.175	30.245	21.945	24.515	38.307
Fræ frá bændum	Melgresi	985	2.865	1.940	5.300	2.100*
	Alaskalúpína	1.970	5.200	0	0	0
	Samtals	2.955	8.065	1.940	5.300	2.100
Innflutt fræ	Rýgresi	4.082	0	0	0	0
	Túnvingull	10.305	11.600	0	10.000	500
	Vallarsv.gras	7.225	7.000	2.000	5.000	4.000
	Hvítsmári	200	100	0	0	0
	Sauðvingull	0	0	1.500	0	0
	Strandarreyr				0	500
	Samtals	22.550	18.700	3.500	15.000	5.000
	Heildarmagn	38.680	57.010	27.385	44.815	45.407

*Áætlað magn.

Í tilefni afmælisins.....

Það var mikil bylting í uppgræðslustarfirnu þegar fræverkunarstöðin í Gunnarsholti tók til starfa 1988. Eftir því sem vélæign bænda jókst og öflugri vélar komu til sögunnar tóku þeir í verktöku við fjölmörgum verkefnum flugvélanna og hefur það reynst afar farsæl þróun.

Í tilefni afmælisins.....

Með langtíma landgræðsluáætluninni 2003 var stofnaður Landbótaþjóður sem veitir styrki til uppgræðsluverkefna. Með styrkjum úr sjóðnum færist ábyrgð, frumkvæði og framkvæmdir í landgræðslu heim í héruð og efli almennar landbætur. Auk þessa veitir Landgræðslan árlega tugum einstaklinga og félaga aðstoð við landbætur í formi áburðar, plantna og fræs.